

11 Sausis
1879 M

1889m
LIETUVISZKASIS

METAS V.
N. 1.

BALSAS.

Lietuwiszkasis Balsas iszeina 3syk
ant mėnesio.

Kasztuoja ant metu 2 dorėlu. o Auro
poje 3 dorėlu. Atskiras numeris 10 c.

Už colį aygarsiniuu ant metu 10 do-
rėlu. o wieną sykį garsinant 20 centu
už kožną eilutę.

Rėdytojas JONAS SZLUPAS,
SHENANDOAH Pa.

Instengta 1876 m.

AGENCIJA PIRKIMO NAMU, SAUGO-
NES NO UGNIES IR KOLLEKTAWONES

C. W. DENGLER,
115 N. M IN ST. Shenandoah Pa.

DUONOS IR WISOKIU PYRAGU
(PIES, CAKES IR PRETZELS)

o taip-gi ir mėsokiu „candies“

galima gauti labai pigiai pas mane, ateikite!

R. Winter,

No 25 S. Main St. SHENANDOAH.

William S. Brennan,

DARO GERUS CIGARUS,
PARDUODA WISOKIUS GATUNKUS CIGA-
RETU.

16 N. MAIN ULYCZIA, Shenandoah Pa.

PIGIAUSIA WIETA PERKANT

naminius daigtus, Siuwimo **MASHINAS**

WARGONUS, PIANO IR GRABUS

pas WILLIAMS & BROS,

13 Main Street, Shenandoah Pa.

LIETUWIU SANDARBYSTOS KROMAS

parduoda geriausius taworns už pigiausią prekę. Nėkur
pigiaus neparduoda milto ruginiu ir kwietiniu, mėsos,
muilo, kawos, deszru, krakmolu, tabako, reziuku, agurku,
stiklu, torėku darbiuu duapanu ir tt. Eikite ir pirkkite
wisko sa lelytos krome! Imokantis lietuwis už akciją \$ 10
stojasi spawaldytoju krome. Nepamirszkite wietę!

E. CENTRE UL., arti Lehigh Valley geležinkeldwario,
SHENANDOAH PA.

MARTYNAS JANKUS BITENUOSE

yra agentu L. Balso dël Lietuwos. Už tai užmarėnai, no-
rėdami gauti Balsą ir kningas, kreipkitėsi prie jo, raszy
dani po adresu: M. Jankus, Bitėnai, p. Lumpėnai, Ost-
preussen.

J. H. POMEROY,
ADWOKATAS,

SHENANDOAH PA. Office: namuose Beddallo

LIETUWIU RASZTAI IR RASZTININ-
KAI IX X SZIMTMETYJE.

28. Tarp apgynėju lietuviskosios kalbos, o taip-gi tarp prietelu newien lietuwiu, bet ir lenku, serbu - ĩužėnu ir kitu prispaustu genėziu, priguli Prusuose pirmoji be abejonės wieta, daktarui filologijos G. J. J. SAUERWEINUL. Tas wyras yra wokiszkos kilties — jis gimęs yra 1838 m. Banteluose Hanoweryje — ir tik isz netyėziu bewiek pateko i tarpą lietuwiu. Syki jis mat gryždamas isz Tarbatos, po aplanku pas sawo genti prof. Meyeri, apsisotojo Stałupėnuose, ir czion patėmyjės gentystę lietuviskosios kalbos su sanskritu, apsibuwo ilgėlaus, idant arezians pažinti tą kalbą. Paskui jis tyezia jau apsigyweno Łazdynuose, netoli Pirkainio, dėl tyrinėjimo lietuviskos kalbos. Czion matė jisai waisius wokietinimo ir girdėjo skundus lietuwiu ant žudymo ju tautybės. Tai buwo priežascia, kad Sauerweinas ėmė raszyti i wokiszkus ĩukraszezius lietuwystę gindamas, potam-gi ir i „Lietuwiszką Ceitungą“ Klaipėdoje budindamas lietuwius isz niego, idant pasikėlę gintu sawo kalbą. Wokiečiai baisiai ant Sauerweino sinėti pradėjo, užmetinėjo jam kurstymą lietuwiu priesz wokieėzius, wedimą musu gentės i barbarystę, panslawismą ir tt.; patėjo taip toli, kad žandarai Łazdynuose ji persėkiojo kaipo panslawiszką agentą. Tuomi tarpu ir patys lietuwių krustelėjo ir 1879 m. 12 lietuwiėziu ir 3 lietuwiu, wedami pastoro Glogawo isz Klaipėdos, kelawo i Berlyną pas cėsorin Wilimą I (prie progos sweikindami dėl ĩumingo iszsigelbėjimo no kuklos Høedelo ir Nobilingo) praszytu palengwinimo dėl liet. kalbos mokslanėse. Cėsorius meilai juos priėmęs žadejo szi bei tą padaryti. Tuomi sykiu Sauerweino sudėtoji dainelė „Užtarimas lietuviskosios kalbos“ (Niamuno Sargas, 1884, No. 6] ouwo paduota cėsorinėi Berlyne per lietuviszkas merges. Weikiai buwo i Berlyną nusiusta malda [peticija] su 17000 paraszu isz wisu lietuwiszku walseziu Prusuose, idant butu palengwinimai daromi dėl lietuviszkos kalbos. Nors ir tą peticiją cėsorius meilai priėmė, wienok ober prezidentas Rytiniu Prusu von Horn wis wokiszkystę kieszo ir kieszo i liet. mokslaines. Tada 1882 m. lietuwiu iszsiuntė peticiją pas minystrą apszwietimo von Gossleri, idant nors dėl iszguldinėjimo tikybos butu pasinaudojama liet. kalba; szita peticija regis buwo priežastimi, kad v. Horn buwo praszalintas.

Dr Sauerweinas pažysta daug kalbu, raszo rasztus u dainas bene deszimtyje ĩežuwiu. Filologiją jis tyrinėjo Gøttingeno uniwersitėte, apkelawo bewiek wisą Europą, no Łappijos iki Tarpžiaminiu mariu. Jis yra sgnariu kėlu mokintu draugysėziu wisokiose žiamėse. Jis yra apgynėju ne wienu lietuwiu lietuwiszkuose rasztnose, ale ir lenku, t. a. 1881 m. „Liet. Ceitungoje“ jis patalpino sawo raszta „Prieszginiai ir ant maiszto linkstantieji lenkai“, kuriuos apkaltinę mažieji urėdininkai, lemetos, norėdami igyti ordenus ir augsztesni nrėdą.

Toks tai wisatinai yra bėgis gywenimo lietuwystės užtarėjo d-ro Sauerweino. Dabar pažwelgkiamė in idėjus, jo tarp lietuwiu sėjamas.

Jieszkiniu Sauerweino yra gawinimams liet. kalbos per gawinimą tikėjimo. Tos mislys yra dugne jo raszto „Wėl pagonai“, spaustame „L. Ceitungoje“ 1881 m. ir „Niammo Sarge“ 1886 m. Czion jis stengiasi parodyti, kad atimant liet. kalbą musu žmonės atsžala tikėjimė ir wiernybėje del sawo padonu. O dėlko lietuwiu, szukteri jis, tyli apie sawo dalykus? „Musu kudikiu pastoje pagonais“, taip pritartu bene didelis pulkas musu mielnu lietuwiuiku,

jei tiktai gautu kalbėti, arba jei musu iszgarytojas ju biedną ĩežuwi isz rysziu szwietiszkos baimės taipojau roczytu iszwalnyti, kaip jis ewangėlijoje aną kurtini nebyli ir girdincziu ir kalbaneziu padarė. Ak, beje, kad jis isz dangaus roczytu priszaukti toki tikrai maenu ėpatą wisoms anoms kurtoms ausims, kurios wengia girdėti teisiuosius pasiguodimus dėl neiszmatuojamos iszkdos, kuri su iszgaiszinimu prigimtosios, wienintelai i szirdi einanczies kalbos, tarp wisokiu žmonių pasidaro! Ale kad jis ir lyg taipojau aną toki ėpatą roczytu priszaukti wisems amems nebylams ĩežuwiams, kurie, baimės rysziu arba kas-žin koku szwietiszku rysziu suriszi budami, lyg kokie nebylai szunyis neiszsidrysta isztarti, ką reikėtu isztarti, nei užtarti, ką reikėtu užtarti, bet, žmonių daugiaus ne kaip pono diewo bijodami, ir priesz diewiszką teisybę, gana iszsidrysta pritarti, kur nereikėtu pritarti! Ak, kad weik girdėtum skambauti isz dangaus toki maenu ėpatą lyg koki sudnos dienos trimytą, iki dugno wisu tu szirdziu, kurios — ar isz meiles szwietiszko tobio, kad ir sawo areziausią prieguloje iszwysdami, tikt nenor užtarti, nenor teisybę apludyti, bet tyl — ar isz baimės kokios szwietiszkos iszkdos, kad ir patys prieguloje budami, tik neiszsidrysta apsiginti, neiszsidrysta pasiguosti, bet lyg taipojau — tyl!”

„Skambėk, skambėk, tu ėpata,
Kalba mums buk iszwalnyta.
Kalbos, wieras, wienas stonas —
Kas be kalbos, pagonas”.

Jog su priginta kalba tik ir wioru drutas szaknis ĩeidžia jis nurodo ant Wendu, apie kuriuos pranesza pagal kn. H. Immisch'o „Die innere Mission unter den Wenden“ [1881 Bautzen], jog jie ir 1848 m. maiszto ĩaike „ant mojimo gatawi buwo i Berlyną lyg lėkte nolėkti sawo karalni ant pagėlbos, taip kad karalus pats tik turėjo juos atĩaikyti“. Dėlto tarp wendu nei socijalizmas nesiplatinas. O mės kaip? „Ar neskaudu szirdziui, tui wisą beskaitant? Ar nepritiktū, daug, daug tu žodziu, rasi dar daugiaus, ir apie lietuwiuikus sakyti? Beje, butu pritikę, sakykiamė. Nėsa nesuprastas mokslas kitoje kalboje, kurs menkai i protą, ir dar menkiaus i szirdi gal ĩeiti, jau pastoje priežascia didži, smutno apsimainymo. Beje, ir lietuwiuikai iki neseniū galejo tikrai pasigirti, kad nei wienas isz juju tarpo maisztiniku priesz sawo karalu nėkad nepastojęs. Ale, pagal tai, kad kas-žin kokie žmonės tą patkiją misli iszpłatinti pradėjo [sawę, rods, per iszmiutingus ĩaikydami] ale su tuomi juo paikesniais pastodami) — butent tą patkiją misli, kurią wienas be jokios mislies kitam be jokios mislies tik paskui szneka — butent, kad žmogui „reikia tolaus i prieszaki pareiti ant szwieto“ — (norėtum žinoti, ar toli gana i Pilawą, arba ar reikia iki Karalauėzius, arba iki Berlyno?) — no to ezėso ir musu jaunieji lietuwiuikai, weik wis ant „tolaus parėjimo“ raginami budami, o tu bene ant „tolesnio wandrawimo“ iki koku mėstu iszsiguldymu, o taip-gi be jokios tikrai suprustos ir i szirdi ĩeėjusios wieros i szwietą iszleisti budami, nei daugiaus su gimdytojais sawo kalboje susiraszyti, nei gromatu no juju sutaukti wisai negalėdami, wis tolaus ir tolaus, kaip darbiuikai, i annos didžius mestsus, toli no tėwiszkes, klysk pradėjo. Saw, rods, tik menkai nau tos susiraszawo, nėsa, ką daugiaus užšipėnydawo, tui ir daugiaus iszduodawo. Ale keli tarp juju, sawo kalboje, o tai-gi sawo prote ir sawo szirdyje, tikrū nemokinti budami, neturėję kuomi apiginti priesz užpuolimus kytriuju klaidnancziu neprietėlu ir priesz juju saldžius, ale nuodiugus plaunyjimus. O sztai, keli tarp juju pastoję ir socijaldemokratu! Kokiu smutnybė musu, karalui ir zokanams taip wiernai pasidawusiu,

lietuviszkai giminiai! Ale kas kaltas? Vos reikia dar atkurtoti. Jau kraujas bus ant tu, kurie kalti po akinono dievo!" Tolans: „Ak, kad ir musu gimine dar galetu pasigirti, kad ir tarp lietuwininku nei jokio socialdemokrato nebuwusi, ir kad, su iszsiplatinanecia nauja pragonyste, nepastotu dar daugiaus tokiu priegadingu klyst-dwasiu! Diewas mus teapaugoja!" — „Beje, tokia swarbi mums rodos tos kalbos nauda, waldzies dalykuose [kadagi taip dang gelbti, zmones prie tikros wieros ir tikros wiernybes prilakyti], kad waldzia, tai tikrai iziurcdama, nekad nejeszkotu sawo kalba palaikyti norinczius prie kitos priwersti, bet labiaus ir pamesti norinczius prie jos prilakyti ptocewotiesi turctu"...

Tokias pat wyriausybei prilankias nuomones randame iszbarstytas ir kituose Sauerweino rasztuose. Ozion priwesime nekurias wietas. „Iszlaikymas lietuviszkosios kalbos yra iszlaikymas tos krikscioniskosios wieros, kuriu ponas cesorius (Wilus I) wisiems sawo padonams netiktai wokiecziams, iszlaikyti nor — jis yra iszlaikymas wierniausiu žalnieriū, kurie per szimtmeczius sawo gywasti ant tolimos žiamės už sawo karalu liuksmiausiai apė rawodawo".... „Tai, tai musu wienintelis, polytikiskasis mieris, su lietuviszkaja kalba lietuwininkus kaip tikrus lietuwininkus kaip wierniausius padonus sawo waldonu su ju sentewiszkonoju gyriumi tikrosios wiernybes, ant wisados neapmainytas iszlaikyti!"

Dainoje ant 22 kowo 1886 m., dienos nžgimimo cesoriaus Wilaus. Sauerweinas sako:

✕ Kalba ir budai prigimti
Kur žyd, žmogus yr wieras;
Diewe gailėk, knr atimti,
Ten grimsta ponas ir beins.

Taip gi raszte „Tikri nždawimai, wokiszkos kulturos prie Nianuno" skaitome: „Meilės lietuwininkams i sawo kalba ir sawo prigimti reikia, idant wiernais padonais ir pakajingais ir kantriais gspadoriais namėj pasiliktu: o meiles reikia ir kitiems žmonėms i lietuwininkus idant jiems szita dwasinkaji skarbą nepawydėtu, bet jiems pakajinga juomi naudoti ir pasidziantgi linksmai pawelytu".

Sawo raszte „Kalbos dalykuose: pusė — daugiaus už wiską" (Ausra 1883; N. S. 1886) Sauerweinas iszwedz oja, kad tarp Wendu tie mokintiniai geriaus mokslainese wokiszka iszmoksta, kurie „pirma buwo wendiszka, ir labai dang wendiszka mokinami". Akywa yra pabaiga to raszto: wa jije: „Mēs prigimtosios kalbos nžtarejai, tankiai esame prieszininku apskelbiam, buk mēs tų patrijotiszka, wo cizka mokslą trukdinti jieszka. Ne trukdinti, bet padanginti, pagerinti, bet tikrai paugsztinti. Katrie pasirodė, kad geriausiai moką wokiszka, ar tie wieną dali sawo czesornba tie wisą sawo czesą ant wokiszko mokslu wartojusieje? Tie, kurie daugiausiai ir tikriansiai, o ipacziai pirmiausia, ir isz pradzios, sawo kalboje mokinami buwo! — Neapskelbkite mus, kurie tikro wokiszko mokslu ir tikrame czese norime, buk mēs wokiszko mokslu wisai nenorė menkiaus norė. Nesakykite, kad wienas nenorės sėti, sėti, kadagi jis sako, kad, pirm sejiimo, reikiant arti ir akėti. Nesakykite, kad wienas nenorės arti, kadagi jis wengia arkli prie antrojo žagrės galo pakinkyti. Ir mēs norime wokiszkos kalbos, ale tikrai suprastos, szwiesiai apszwiestos, su prigintaja kalba, kaip anose wendu mokslainese. sandoroje susiwienyjanecios kalbos. Mēs daugiaus wokiszkai praszone, ne kaip jus, nēsa mēs norime, kad kudikis po tikro supratimo sawo kalbos, ir wokiszka kalba tikrai waldyti, ale ne, kaip panksztis, tikrai isztarti galėtu. Jei jumis pareina ant gero ir plataus wokiszko

mokslu, tai anos wendu mokslainės geriausieji mokslu budą aiszkiai nurodė. Ale rods, jei bile kam ant to wyriansiai pareina, ne kad taip daug wokiszkos kalbos, kaip galima, butu mokinama, bet kad taip dang lietuviszkos kalbos, kaip galima, ir taip greitai, kaip galima, butu isznaikinama, — tai rods neturite daryti, kaip anie wendai, kurie augszciausieji gyriu užsipelnė. Jie tą užsipelnė — ar dabar atminsi myslę ano seojo graikiszkojo priezodzio — beje jie tą gyriu užsipelnė, kadagi jie žinojo, kad pusė czeso wokiszko mokslu su prigintaja kalba yra naudingesnė už wisą czesą be prigimtosios kalbos — beje, kad mokslu ir kalbos dalykuose, kaip knoczės ir kituose dalykuose, tankiai „pusė yra daugiaus už wiską!" — T. b. d.

GIESME BEGLO ISZ TEWYNES.

(Sulyg Lėnau.)

Sudiew, o kraszte prigimtas!
Paskutinkart ant amziu sudiew!
Tiktas, kam protas atimtas,
Kojas laizo terionams sawiems!
Maloniai kudiki mažą
Man ant ranku tu sawo migdei;
Ko amzius kudikio praszė,
Rupestingai su džiaugsmu dawei.
Užkaitus szirdžiai jaunikio,
Maloniausią tu draugę dawei...
Bet wyro amziui atwykus,
Man luosybės szwentos atsakei.
Kaip juriu užimą iszgirdęs
Tarp kalnu medžioklis umai
Galwiju tukstanczius trenkiant,
Tuojuans kniumpą prie žiamės ramiai.
Taip kniumpi tu, o tēwynė,
Esant arti waldonci ruscziam;
Užgniauzęs dwasę pertyli,
Girdint žingsnius tēwynėj tawo.
O skrysk akrnte in kraszta,
Kaip ramus debesėlis dienos
Per dangn mēswą ir karszta,
Ten, kur ngrys luosybės szwentos!
O jurios, jurios ptaeziansios!
Jus su sawo wilnymis putu
Užgriaukit griowi gilausią,
Kurs man' skyrė no laimės dienu!
O kraszte naujas luosybės!
Tawo krantus gausingus seniai
Terionu wilnys kersztybės
Darmai danžo ir liež alkanai.
Bet sergia krantai isz ucln
Tawo puikią standybę widaus...
Tēwyn! prie szirdies asz pripuolu
Tawo drąsiai ir sweikinu taw'!

W. BEWARDIS.

Garbingi darbininkai ant Lietuwos dirwos! Turiu pasiženklinti, jog regėdamas dideli reikalą Lietuwoje kiek doru irankio dėl gydymo naminiu gywulu, asz raszau toki dėl spaudos. Darbas inwarwtas jau in pusė. Jeigu kas isz specialistu tą dirba, tad kwiecziu apsiskardinti L. Balce ir asz newien nustosiu, bet su džiaugsmu galu persiusti jam sawo atliktą darbą. Sulyg mano nuomonės weikalas Nerjo yra siauras ir nepritinkantis prie gywenimo musu ukiniu.

BUZAS.

KUR LINK KREIPTIESI.

(*Kalba laikyta susirakime lietuviu Plymoutho Pa.*)

Senovėje ir dideles ir galingos valstijos: Aigyptas Assyrija, Babylonija, Graikija, Rymo cėсорystė ir tt. pacijos saw duobę pakasė tuomi, kad žmogų darbo laikė gywulo wietoje, be tiesu, be turto, be mokslo. Priespauda buvo ir yra pražutinga atrama dėl valstijų, lyginai kaip ir dėl partijų, kurios valstijas rėdo.

Toji teisybė apsiroiszkė ir po musu giminės aktu. Lietuva, kitąkart žianė walnu lietuviu, kada priėmė i sawo prieglobsti Rusiją, o dar labians kada susidėjo su Lenkija, ėmė nertiesi gilyn i newalę netiktai polytikiską, bet ir ant lietuviu užtraukė jungą baudžiawu. Baudžiawos, rods, buwo ir kitose szalyse Europos; ale kaip lietuviau no lenku kuningu, taip Europa tikejimo reikaluose prigulėjo tiesiok no Rymo, ir dėlto ten pasigawo isz tikejimiskų krutėjimu subruzdimas žmonių dwasės, kuri palongwa patraukė in sawo apregę ir naminius, draugijiszkus, moksliszkus reikalus. Anglijoje mokintasis Wycliffe († 1384), lyg griau stinis griaudamas priesz popėžiszką supremaciją priesz nemokslumą ir apgawystes ubagunajaceziu zokoninku, grin do kelą dėl iszsigelbėjimo tautos piungiszkuose reikaluose isz Rymiszkos Marės, o drauge žmonių mislys sujudo ir dėl gero namintuose sudawadyjimuose. Czekai, marzinti nužndymu ant stirto sawo myhmojo mokiutojo Huss (1415), griebėsi už ginklo ir we lant „wienakini“ Ziskai mokėjo ligai atstowėti gerai apszarwotąją armiją cėsoriaus Zygmanto. Kada Wycliffe, Huss, Jeronimus isz Pragos, Savonarola buwo paplatinę sawo mokslą taite žmonių, Lateris († 1546) žmones sukilulus priesz Rymo sawuotybę ir sawwaldystę atwalnmo no dwasiszkos cenzuros ir igywendino walnybę dėl tikejimo ir mislyjimo: ir nors pats norėjo apstabyti pakrutintas žmonių mislis taip-gi draugijiszka ekonomiszkuose reikaluose (‘Žmoninė Waima’), to neinstengė — pergalė parėjo no ginkluotos armijos. Zwingli, reformatorius Szwicarijos († 1531), rupinosi apwalyti skrotenas netiktai bažnyczioje, bet ir walst joje; Kdwiuas-gi († 1569) Genėwos mēste užwedė asz rą discipliną, wienok teu drauge su ortodoksija atsidarė durys dėl mokslo ir raszalytės. Tose tai gadynėse tikejimiszko subruzdimo uetruko žmonių, k. a. Tamas Moore, Macchiavelli, Bodin, Bacon ir kiti, kurie bruzdino ir kitas gywenimiszkas tėkmes. Taip tai swetur ir baudžiawu gadynėse gyweno mokiutojai žmonių, kurie triusė apie pagerinimą buwio, kuriu pėd mis eidami žmonės sutwėrė naujus jieszkinius polytikiszkus, draugijiszka ekonomiszkus, tikejimiszkus, moksliszkus. I z tikejimiszkos raszlawos prasidėjo ir tantiszkos literaturos Europos.

Pas mus Lietuvoje nebuwo taip didelo wisatinio sujudinimo dwasės žmonių. Lenkai, sulenkėję ponai ir kuningai taip ipainioje Lietuvos žmones i spąstus, jog nei Leiszys nei Abr. Kulwa dei J. Winkleris bei ju pasekėjai nepaiko pažymios iskwarbos ant linkmės jieszkiņu žmonių. Polytkoje neiszsidirbo tarp lietuviu respublikiszkas tautiszkas jieszkiņys, ekonomiszka musu žmonės liko priegulmėje ponu ir kuningu, tikejimiszka-gi apsjstojo žjotyse kuningu ir Rymo. Ir toks tai jungas kabėjo ant sprando lietuviu per 500 metu; dėlto nėra nei dywu, jeigu szjūd ėn žmonės neapkenčia tu, kurie ju niegaluotas mislis pradeda bliuwinti, paduodami mokslą pasemimą isz wisaszwietiszku patyrimu. Juk ir arklys, ipratintas i jungą, klauso wiernai to, kuris ji ijungė. Taip ir musu žmonės negana dar apsziwalgė aplinkui, idant pažintu, jog ju uuoamžini wadowai, wadowai i dangu ir i newalę, buwo ir yra ju kraujo siurbėjais wardan kokiū ten Ryme sėdincziu siaubu

nu, parduodancziu gimines i arszinusią newalę už piningus, kaip kad szjūdien neklaidusis Leonas XIII pardawė katolikas Lietuvos ir Lenkijos tikstui maskoliszkosios wyresnybės. Ale atsiradus mokintojams, teisybės skelbėjams, žmonės pasipurtins ir padrebins szwietą taip, kaip 1789 m. padarė Prancuzijos rewolucija.

Wienok iki žmonės i toki susipratimą pareis, musu guminė turi žengti nekurius pradinius žingsnius. Czion mēs ant to trumpai apsisistosimo.

Arziausiamė laikė lietuviai turi sutwertė darbininku polytikiszka partiją; priezaseziu dėl to yra daug. Kada pasinandosime pilnatiesybe, mēs Saw. Walstijose busimė už žmones laikomi, o ne wien už aszwienius dėl darbo. Igysime sawo urėdininkus mēsteluose, kurie teiktai atėjus remeziaus užstawinēs sawo giminteczius; pagal tai muku brolai istengs pakelti sąnarius sawo giminės i geresnes wietas, geriaus apmokamus darbus. Sutwerdami polytikiszka partiją, mēs lengwius pareisime i pagelbą ateiwims isz Lietuvos, kuriu szjūdien dangelis sugražinami pasilieka jau tai kaipo ‘paupėrs’, jau tai dėl kitokiū priezaseziu. Giminės musu istanga tarp swetimū ir skaitlingesniu gawalu padydēs tiktai per susiwienyjimą musu broliū i wieną dentą polytikiszka darbininku organizaciją. Žinoma kad toks susiwienyjimas neatbutinai reikalingas yra ir pacioje Lietuvoje, idant galima butu atrūmti gulimą ir spaudimą swetimu gawalu, kurie turėdami wadžiū sawo raiuose stengiasi nustelbti lietuwinkus. Nors Prusu Lietuvoje toks mėginimas nepasisekė, wienok tai buwo tak dėlto, jog pirm to negana buwo žmonės ant to pagatwytė. Prusuose iszsiszkubūzsius lietuwius wokieczini skaito už ‘paikus’, o kad ima judėti dėl sawo gero, apszaukia juos panslawistais, neprietelais cėsoriaus ir tt. Darykiame-gi storonę ir sutwerkiame minėtąją partiją wisur, kur galime!

Reikia mums mokslo ir remeslu. Newien waikus, ale taip gi augusius sawo brolus turime ant to uszgwyttingio kelo nukreipti: remeslas yra mums irankiu pelnyti duoną, o mokslas pagerina tą iranki, ir apreiszkiauteitę, mēsdimas bliawię szwiesą i pereitawę ir dabarti laiką. Bė remeslo ir be mokslo lietuwis yra priwerstas dirbti sunkiuusius darbus, kurie per anksti nudėwi kuniszkas pajiegus ir tankiū neiszgydomai sudarko protinę galybę. Labiansiai turime ant waiku sawo akis atkreipti ir, užuot ką sinheziamė užtėlės ant užlarbiu, leiskiame juos i mokslus ir mokiukiamė remeslo, isz ko netiktai jie paskui pasinaudos, ale ir wisa lietuwiszkoji tauta; nėra lietuviai, iki nesimokins ir remeslu ir mokslu, gywens warguose, patys rankiodami trupinius, nupuolanczius no stalo swetimu remeslininku ir mokslincziu. Idant palengwinti jaunuomenė mokinimęsi, reikia stoti prie susiwienyjimo wisu lietuwinku kuris dali sawo pilingū gulės apwersti ant paramos mokslan einancziuju. Juk tai yra wiena isz gražiausiuju užduocziu susiwienyjimo musu (žinoma tik ne Pauksztinio, kur kuningėlai piningus renka bene tik saw ant dwasiszko pėno). Reikėtu žmogui jeign tik be próto buti, idant panėkinti szitą jau 1886 m. užmanytą irėdnę.

Nemenkiaus už wisą reikia mums ir sądarbystos. Sądarbysta pamokins žmones sutarimo, meilės, solidariszkuo. Per sądarbystą žmonės musu mēdegiszka gal weikliai pasikelti, isz draugės apipirkdami pigias žiamės wakaruose, namus, užsiwesdami wisokius kromus ir tt. Ko wienas žmogus neinstengtum, tai isz draugės, sądarbystoje, yra lengwu padaryti; tik darykiame be pawydo wien kitiems! Sądarbystoje kiekwiennas sąnarys ras teisiugą padalinimą turtu; tai-gi sądarbysta yra kelas i ateitę! Isz anksto manykiamėsi pratintiesi prie szitokio naudingo už

wedimo. Jeigu užvesime farmą ant sądarbystos pamato, tai kožnam bus atlyginta pagal daugumą išdurbto cieso: knomi kas ilgiaus dišbs, tuomi daugiau ir pelnys. Sądarbysta sziądien pajudina isz wietos apsisztojusias mislis lietawiu, už tai ji yra keli i tolesni apsiszwietimą. Per sądarbystą žmogus pareina i paczėdumą, ima prisilaikyti n girtybės, kazyrų ir kitu nepadoriu užsiėmimu. Sądarbysta patrankia musu brolys, suudume apkerpėjusius, i pramonumą: uždedame kupezystes, pabirkelus ir tt. Per sądarbystą musu gentė guli del sawes pataikyti tą pelną, kur sziądien be to užwedimo turime atiduoti swėtimiams, pasi- nauodojantiems isz musu trinsu. Sądarbysta musu labiau- siai turėtu nusikreipti ant prekybos: giminės per prekybą igyjo turtus, mokslumą ir galybę. Ulandija yra maža žia- melė, bet seniaus ji inemė wietą tarp pirmju walstiju Europos; Szpanija per prekybą buvo igyjusį perswarą ant didelės dalies szwieto. Kas Anglijai iteikė tokią galybę wisaszwietinę, jeigu ne mokslas ir prekyba? Foiniku gentė senowėje susidėjo isz 50000 žmonių, o ji buvo galinga ir turtinę pastojnsi, ir isz ko? tikrai isz prekybos, kurię wesdama pakraszečiuose Tarpžiaminės marės isteigė mėsus kapo stotes dėl sawo laiwu, prikrantu brangiu brangesniais- pirkiniais. Žydai sziądien, galime sakyti, yra isz didelės dalies wedėjais atsitikimu Europos, nės dangiur jie turi sawo rankose laikraszečius, moksluszkas irėdnes, kapitulus [Rothszild, Bleichröder, Montefiore ir kiti]; o ar taip butu jeigu žydu giminė neužsiimtu bewaik wienaitinai prekyba? Latwiau musu pusbrolai, sziądien turi i 700 laiwu del pre- kybos per rupestingumą Woldemaro; per kupezystę, ap- skruną, mokslumą ir gaspadarnumą latwiai pakopė kelias didelais luipsniais angszečius už musu liet. tantą.

Rymas, Lenkija ir kitos walstijos, parentos ant newa- lės žmonių puolė, kaip minėjau. Ale mės, jei Lietuwą statysime ant pamato lygtiesybės wisu, ant teisingo padali- nimo turtu tarpe wisu, kurie užsiėjno, ant apszwietimo žmonių, trumpai sakant: jei mės pasitikėsime ant walny- bes, sądarbystos ir mokslu, ar-gi musu tauta turės žūtį? Be abejones nei! Jei bergžliūšė gadynėse gywenimo musu tantos radosi Kopernikas, Kaszeziuszka, Mickewyczius, Kraszewskis ir daugybė kitu tokiu — tegul jie dirbo dėlei Lenkijos laikuose nuptulimo Lietuwos — tai prasibhawi- naucezio proto gulyneje, ar galime abejoti, kad musu tauta susilanks prauaszu, kurie peteis senowės sawu didžiawyrus iszmaszniu sawo darbu, proto ir jansmu. Pirmą reikia dirwą arti ir akėti, o paskui užangs ir brandas jawai. Jan sziądien Lietuwasusilankę jawnu sawo užstowu su didelais talentais; darykiūmė-gi lauką del priėmimo ir palukymo ju trinsu ir meilės.

Sziądien musu pradūins ir silpnas darbus bei troszki- mus, rods, kaip katras lietuwis iszgnokia, kaip koks kanin- gas iszkeikia (— Warnagnis Plymouthe —), prietelingasis 'Budrys' ('Kraujė') dardo ir terszia... Ale nebwo to gero darbu, kurs butu buwęs sutwertas be prieszginybės ir be apiplaunyjimu. Jeigu žmonės persekiojo tuos, ką moki o, jog žiamė sukasi aplink saulę, ko-gi uorėti, kad pasigailėtu musu, kurie patys budami be talento, prislėgti sunkiais darbais ir neturedami laiko ant gila studiju, imamės dirbti darbus dėl tēwynės wien delto, kad iktuolai musu wietą neužėmė nei wienas isz sawu 'budria' sargu musu negabumo.

Teisybė, pajudinimas tu ir tolygiu mislu lietawiszkoje draugijoje yra rewolucija! nors tos mislys tarp kitu gi- miniu jan seniai žmonėms paprastos yra. Ir mės mat turime žingsnis po žingsnio eiti i prieszaki. Gadynė musu taip pat yra nėszezia atsittikimu toli sieksiančiu, kaip kad bu- wo gadynė 15 ir 16 szimtmecziū. Ten 1491 m. Prancuzija sawienyje sawo feodines provincijas; 1492 m. Granada pasiliko atimta no mauru ir Kolumbus atrado Ameriką, isz ko prasidėjo didelė prekybos rewolucija; 1494 m. prasidėjo Italiszkoji waina ir lenktynės tarpe tanta Europos; 1508 m. Rapalas ir Angelo molawojo Watikane, ir paženkli- nauja gadyuž duobse; 1517 m. Luteris pradėjo sawo refor- macijos darbą; 1521 Magellanas apkelawo aplink wisą szwietą ir suteikė tikras geografiniszkas pažwalgas; aplink 1530 m. Kopernikas užbaigė sawo trinsą apie teoriją saul- nės sistėmos ir ikurė naują gadyuž dėl mokslu. Ir sziądien

polytikiszkai walstijos apwalėdinasi (Wokietija 1871, Italija 1861), no rewolucijos Prancuzijoje 1789 m. wisoje Europoje atsiwalnyjimas no baudžiawu iwyko, 1848 m. prasidėjo darbininkiszkas krutejimas, kurio apsiweiszkimais buwo 1871 m. komuna Paryziuje, kowa nihilistu su maskolisz- ka terotybe, nužadymas anarkistu Czikagoje 1887 m. ir tt. Taip-gi mokslu ir ju pritaikinimo prie gywenimo žen- gimas i prieszaki yra negirdėtas: geležinkelai, telegrafai, telefonai, fonometrui, orinės laiwelės, wisokie kemiszki iszėdumai, tobulinimai tu ir tolygiu dalyku yra didelais kurstytojias mislu, ir waisiai masdieniszku radyu labiaus pasizeuklius draugijos gywenime ateiteje.

Kup ten nebuk, ateitė priguli tautoms, kurios nesire- mia ant armijos, nuspaudimo žmonių dwasiszko ar mede- giszko ar polytikiszko: ateitė priguli gentėms, kurios mo- kes pasinauditi mokslais ir radynomis dėl pagerintu sawo buwio, dėl igywenduimo walnybes, lygybės ir brolytės. Jeigu už tai ir mės, brolai, neuždrysime akiu ant to, kas darosi ant szwieto, o imsime no kitu genus pawelsklus, atstumdami szalia papeiktinuosius, tai ir lietawiszkoji tauta iszsigrys kelą i laimingą ateitį gywsimą. O jeigu busime kureziais ant mokslu, seklimi apszwetas tamybes ir priespaudas, jeigu užmerkę akis žengsime ir toliu in mauryuž ueziui, nedorybiu, fanatizmu, suprantamas yra dalykas, kad mės, nesapratę iszlyga gywenimo, turėsime naujsti mės ir musu gentė. Kaip pasuklosime, taip ir megosime! Megojome sulvg sziolei, prabasknūmė-gi uors welokai, pakol dar nėra per wėlu!

WALSTIJA, JOS SIEKIS IR UŽDUOTES. MOKESTYS.

Žmogus isz prigimimo ir siūpnas ir galingas. Paimkiame žmogų ir kitą kokį gywulį, ką-tik at- siradusius ant szwieto; kad ne pagelba ir neap- žiurėjimas kitu žmonių, kudikis tuoj' numirtu. tuom tarpu daugelis gywulu, kaip tik atsiranda, patys susijieszko maistą, kiti wėl, nors reikafau- ja, kad juos tēwai maitintu, bet ne tiek daug ir ne taip ilgai reikia apie juos waikszezioti ir ru- pintiesi, kaip apie mažą waiką. Užaugęs kiekwie- nas gywulys, no mažiausio iki didžiausio pats be jokios pagelbos no kitu sawo draugu, maitinasi, nės randa wisą saw parengtą; isz tikro gywulai „nė seja, nė pjauna“, kaip sako Ewangelija, žuo- gui-gi reikia nuolat dirbti ir daug dirbti, kad už- laikyti sawo gywastį; negana to, žmogus ir dirb- damas prapūta, kad gywėtu wienas saw. Mės negalime nė sumislyti sawo galwoje, kaip galėtu žmogus, gywendamas wienas saw, aprupinti wi- sus sawo reikafus; tai-gi ir užaugęs jis wis wie- nas saw labai siūpnas ir negali apsieiti be kitu pa- gelbos. Bet ir galybė žmogaus nemaža; jis pa- gauna gantos spēkas (syktas), suwatdo jas ir pri- werezia daryti jam naudą: wėją, wandenį ir ga- rą jis pakiako ir liepia wėžt arba dirbti wietoje sawės; žaibui, kad nedegintu triobu ir je neuž- musztu, parodo, kur jis turi trenkti, jis perduoda sawo mislis bewaik akiesmirksnyje per szimtus mylu; jis padaro puikius kelus kafuose, per kuriuos negali perlpti ir t. t.

Kas padaro tą siūpną žmogų tokiu galingu? Tai jo protas, kuris nuolat dirbdamas iszranda, rodosi stebėtinus ir neiszpasakytus daigtus. Paimkiame laukinį žmogų, kuris maitinasi žwejo- damas arba medžiodamas, apsidengia žwėriu kailais, gywena uofoje ar bakūžėlėje, sureštoje isz akmenu, ar budoje padarytoje isz žwėriu kailu, daro saw ūgnį, bružindamas pagalį i pagalį. To- kiu žmonių yra ir dabar, o tukstancziai metu at- gal ir musu prosenei taip pat gywenia. Syki-kita

medžiodamas toks žmogus pamato, kad jama lengviaus ir naudingiaus dirbti drauge su kitais; kada užpuola ant jo priešias, jis persitikrina, kad vienam sunku, o dažnai nė galima apsiginti, kad dėl to butinai reikia pasikviesti į tąką ir kitus. Tokiu budu pamaži jis gauna tą supratimą, kad be sądarbystos su kitais, tokiais pat kaip jis, sutvėrimais, jis negali gyventi; sądarbystos nauda priwercia jį gyventi ir dirbti kartu su kitais. Isz pradžiū žmonės dažniausiai padarydavo tarp sawęs trumpą sądarbystą t. y. atsiradus kokiam reikalui jie susitaria drauge jį atlikti, o atlikę wėl kožnas saw gywena. Bet taip gyventi itgai negali: atsiradus kokiam reikalui, jeigu nesusitaikys sykiu dirbti, tai ir reikadą neaprupis; taip sztai, užpuolus priešziui, jeigu jie nesusitaikys sykiu gintiesi ar dėl to kad buwo susipykę, ar dėlto kad nequrėjo kada susitarti, tai priešias juos apgalės. Jeigu wienas kitą pažeidžia, arba atima turtą, arba užmusza jo giminię ar mylimą žmogų tai nuskriaustasis pats su sawo giminėmis turi atimti sawo turtą ir atlyginį skruvudikui, dats turi daryti sudą; tada nuolat esti muszynės užmuszimai, turto nuplėszimai, nėkas negali dirbti be baimės, kad kas neužpučiu ir neatimu jo gero nės stipresnis skriaudžia silpnesnį. Aiszku, kad toks žmoniu gywenimas yra paojingu dėl gywasties ir žaimingo buwio. Itgainiu žmonės susipranta kad ju reikalai newienoki ir kad sądarbysta turi buti newienokia: jeigu reikalas greitai atliekamas, tai ir dirbti drauge žmonėms pareina neitgai, jeigu reikalas negreitai atliekamas arba amžinas, tai ir dirbti sykiu turi itgai, arba amžinai; tai-gi juo ilgesnis ir didesnis reikalas, juo ilgesnė sądarbysta. Nupjauti medį, uždėti jį ant wežimo — tai trumpas, trumpa ir sądarbysta; tpdirbti žauką, pagaminti maistą, drapaną — tai jau ilgesnis reikalas, ilgesnė ir sądarbysta; gintiesi no užpuolimo priešziū, užtaikyti parėdka, tildyti nesutaikas tarp wienas kito — tai amžini reikrai ir dėl ju aprupiniuc reikalinga ir amžina sądarbysta. Taip pasidaro wieszpatystė arba walstija. Walstija tai daugelis žmoniū, užemusiu pletą žiamės ir turincziū wieną augszcziausą waldžia. Isz pradžiū wieszpatystės waldžia esti siųna ir rupiaasi tik apie apsigynimą ko paszalinio priešzio; widurini-gi parėdką dar itgai daro patys žmonės, kurie tada dar gywena gentėmis, apimancziomis gana daug žmoniū ir per tai galingomis; parėdką tada daro pagal tuos paproczius, kurie pasidare seniaus; taip, jeigu wienas kitą pažeidžia, arba užmusza, tai atlyginti turi pažistasis ir jo giminės, ar gentės. Itgainiu waldžia pasidaro stipresnė, pas žmones atsiranda supratimas, kad naudingiaus pawesti walstijos waldžiai daryti widurini parėdką; tada szita paima į sawo rankas sudą, tūdo nesutaikas tarp gywentoiu ir abelnai žiuri, kad butu priderintis parėdkas. Tik dabar gywentoiu gali užsiimti sawo darbais, gali rmkti turtus, gali jieszkoti kitu keliu dėl pagerinimo sawo buwio, nesibijodami kas wafanda, kad kas neatimtu turto arba ju neužmusztu, nės kad ir esti tokie atsitikimai, bet jie jau reti ir waldžia žiuri, kad nuskriaustam butu atlyginta. Žaikui bėgant walstijos reikalai ir užduotės dauginas.

Isz pradžiū asz trumpai pakalbėsiu, kokius reikalus turėjo walstija perėjusiose gadynėse ir juos aprupindawo, paskui parodysiu, kokie jos dabar reikalai ir užduotės, ko reikalauja no jos mokslas ir kuom ji aptildo sawo reikalus. Graikai ir Rymiecziai, kuriu walstijos buwo garsingiausios prieš užgimimą Kristaus, nieszlyjo kad wieszpatystės užduotės tai apgynimas no paszalinio priešzu ir užtaikymas widurinio parėdka, pagal ju nuomonę walstija turi žiurėti, kad kita wieszpatystė ar tauta užpuolusi jos nesumasztu ir nepawergtu, kad gywentoiu galētu užsiimti sawo darbais nesibijodami kas wafanda užpuolimo ji taip pat turi žiurėti, kad wieszpatystės sanariai neužpuldinētu ant wients kito, neatiminētu turto ir t. t. tai yra ji turi užtaikyti policiją ir sudą. Bet wisi urėdininkai nereikalawo atgos už tarnystą, nės jie dirbdawo dėlei paguodonės (žinoma, urėdininkais budawo tik turtingi). Kareiwiai turėjo sawo drapaną, sawo szarwus, sawo maistą, o žaika karės maitydawosi grobiu. Senoje gadynėje beweik suwis nebuwo prekystos ir iszdarbystos; tada mažai buwo luosu žmoniū, kurie turėjo sawo laužus ir turtus; daugumas buwo wergai; kiekwienas luosas žmogus tarėjo wergu, kurie apdirbdawo jo žauką ir wiską jam pagamindawo; užtai žmonėms nereikėjo mainikauti — wiską sawo turėjo; už darbą nereikėjo mokėti, nės wergai prigulėjo luosam, kaip ir kiti daigtai; juos jis užtaikė dėl sawo naudos, kaip gywulus. Apart apgynimo ir widurinio parėdka senowės wieszpatystė tarėjo dar wieną swarbų reiklą: ji rupinosi kad kiekwienas žmogus turētu ką pawalgiuti ir kuom apsidengti ir todėl neturtėlaus dalydawo duoną, arba parduodawo ją pigians. Czia nžtėmystiu, kad dabar tik Anglijoje pripazinta, kad kožnam žmogui reikia pawalgiuti ir apsidengti; teu kiekwiena parapija turi užtaikyti sawo neturtėlaus ir dėl to deda tam-tikrą mokesį*. — Kadagi senowės wieszpatystė mažai turėjo reiklą, jai mažai reikėjo ir turto; jai beweik gana buwo to, ką gaudawo isz žauko, arba kasykla sidabro ir k.; mokesčys, kad ir buwo, bet labai menkos ir nenuotatinės. Widuriniuose amžiuose t. y. no penkto iki galui penkiolikto amžiaus, kada Rymiecziu wietą užėmė kitos tautos, walstija taip pat turėjo nedaug užduociu... Žiamė buwo padalita tarp ponu, kurie turėjo, kada reikiant, pristatyti tiek ir tiek karumėnės; karalai žaikė nedaug sawo karumėnės, kurią galėjo užtaikyti isz peño, gaunamo isz sawo dvaru; tai gi apie karumėnę didelo rupescziū ne turėjo. Sudą darė ponai žiamwafdonai, o jei ne tai miestai, arba wieszpatystės dalys, prowincijos, atsipirkdawo sudą t. y. užmokėdawo karalui, kuris daleisdawo jiems užtaikyti sawo urėdiniukus. Tiktai augszcziausias sudas prigulėjo karalui ir tiems, kuriuos jis iszrinkdawo sudžiomis. Dabar jau nebuwo wergu, det buwo baudžiuninkai, kurie apdirbdawo žauką ir wiską pagamindawo sawo ponui; kiekwienas žiamwafdonas turėjo tarp sawo baudžiuninku wisokius amatininkus: kurpius, siuwėjus, stalus ir kitus, užtatai jam mažai ką reikėjo pirkti, negu tik kokius kokiūs brangiu daigtus, parwežamus isz Azijos, bet tu buwo nedaug. Tai gi prekystos ir didelės iszdarbystos nebuwo kaip ir senoje gadynėje. Miestuose taip pat buwo ta

anatininkai, kurie darė daigtus tik tiems, kurie jiems užsakydavė. (Dabar, kaip žinote, mes nusiperkame newieną daigtą, kuris padarytas už keliu šimtu mylu no musu). Matome kad wieszpatystes reikatai buvo nedideli; juos karalai bewiek galėjo apupinti isz to peño, kurį gaudawo isz sawo dvaru, arba isz dowanu gywentuju, kuriuos dažnai priwersdawo daryti dowinas. Mokestys buvo meikos ir tas imdama, walstija rupinosi elgtis taip kaip kiekwienas atskyrus žmogus, o ne kaip augszcziausią waldžia, esanti dėl gero wisu ir turinti tiesą reikauti dėl to turto; taip antai, norėdama imti mokesťi už įwezamus isz kifu szalu pardawinius, ji statydawo magazynus, į kuriuos prekėjai kraudawo pardawinius ir lyg už tai turėdawo mokėti.

Penkioliktame szimtmetyje po užgimimui Kristaus buvo 2 atsitikimu, kurie padarė daug atmainu: pirma, Europieczini atrado Ameriką ir keliu marionis į turtinga Azijos szalį, Indiją, ant- ra, iszispislyjo daryti paraką.

Iki tan laikui, anot wieno raszėjo, buvo daug ku- ningu ir karėwiu, buvo daug pamokstu ir daug kowu, bet nebuwo nė amatu, nė prekystos, nė moksto, nė raszlawos (kningu, rasztu). Kiekwie- nas walstijos gywentojas buvo karėwis ir turėjo gmti sawo szalį, fiktai kuningija buvo iszluoswota no kariszkos tarnystos. Apsiszarwojimas buvo prastas, nebrangus ir kožnas galėjo pats saw įsi- taisyti. Iszraius paraką ir iszispislyjus wisokias szaudykles, apsiszarwawimas pabrango; nekož- nas galėjo prasimanyti, nekožnas galėjo ir warty- ti tas naujas szaudykles, dėlto reikėjo mokintis. Aiszkni, kad walstija turėjo pilgawinti tuos szar- wis, turėjo nuolat užlaikyti karimenę, ją mo- kinti; jai reikėjo ir žmonių ir pinigų. Sztai naujas walstijos reikatas — karimenes užlaiky- mus, ant ko ir dabai walstija labai daug iszduoda pinigų; taip Muskolija isz puszertunto szimto milijonu rublu sawo iszdo, du szimtu suwiszium mil. t. y. treczia dalį iszduoda ant kariszku reikatu.

*) Pas mus tokio istatymo nera, bet kiekwienas laiko saw už nusidėjimą neduoti nėko atėjusiam ubagui. Tuomu tarpu mėsčiuose, ypacz didelose, tenka dažnai pamatyti ant ulycziu sudziuwusius, iszblyszkusius, apdriskusius, kurin kimas ir žiemą ke tik apdengtas, pro kuriuos bewiek wisi praina kaip, nei kam - ko.

Geriansios armonikos ir skripkos wisokeriopu gatanku pas **HOLDERMAN**, ant kumpo Main ir Loyd ulycziu, Shenandoah Pa.

Jeį nori waikus aprėdyti už \$ 1.50, eik pas **M. Rohr- heimer**, 11 N. Main ulyczia, Shenandoah Pa.

Nanjanšios mados lowos, stulai, krėslai ir kitoki naminiai baldai pigiausiu parsiduoda pas **L. HUMMEL**, 33 W. Centre Str. Shenandoah Pa.

Wyrų aptausas no \$ 3.50, waiku no \$ 2.50, wyrų plosz- cziai no \$ 2.50, o waiku — no \$ 1.50 augsztyt pas **M. Rohr- heimer** 11 N. Main ul. Shenandoah Pa.

Dziegoriai ir dziegorėlai yra gerai prižiurimi, pirma ne kad jie yra pardnodami; dėlto pirkkite pas praktiszkę dzie gormeisteri **HOLDERMAN**, kumpas Main ir Loyd ulycziu.

TUPIKAI, Naumėsczio paw. 24 d. lapkriczio wakare betemstant pradėjo pusti wėjas, tolyn labiaus, ir pakilo audra, kad iszwartė trobas ir melnyczias, gites iszluožė, kad nei pawaziuoti negili. Naumėstyje murus iszwartė, Pilwiszkiuose szpykerę kaip pagriebė, tai szia dien nežino, kur ją nuwezė. Andra traukėsi iki 11 adynal nakti. Per- caitas metas pas mus buwo prastas metas, bulwės neužaugo suwis, sorus jau walgome. **J. Stangaitis.**

PLYMOUTH Pa. Czion yra 5-700 lietuwiu, draugystė Kazimierne jau no 1882 m. yra; pradžioje komitėtas jos kasą pragerdawęs, dabar gerai wisikas stowi, ir skaitosi in 100 szariu. Lenku daugiaus yra, jie turi no pernai drau- gystę Juozapinę su 100 szariu ir kapeliją triubu. Bawo ir lietuwiai istaisę kapeliją, ale pamiszo, kaip žmones pasa- koja, per kalezią Paukszczią, kuris už triubus no žmonių norejo iszrakiti \$ 600, nors pats buwo užmokėjęs \$ 150. Isz to ir pakrikimas pasidare. Lenku bažnyczia, uždėta 1885 m., kaszlawusi į \$ 2739. Warnagris sako pamokslas tan- kuusiu lenkiszku. Lietuwiai uzbuge bažnyczios skolas mo eti. Komitėtas bažnyczios norejo kuningui ulgą pa- skiru. Warnagris nepr siemė ir komitėtą iszkerkė. Žmones kuningas lupa, kiek istengdamas ir nusipirko jau 2 namu, kuriuos prasžė sawo gaspadiniet.

NANTICOKE Pa. lenku esą į 5000, daug ten ir lietu- wiu, kurie iszsimetę aplinkėse Aulen, Morgentown, Wama- me. Lietuwiai turi czion no 3 metu žalneriszkę draugystę warden Wl. Jagėlos; 3. szariu; draugystė įpaui laukosi, nesant szwiesesiu žimontu dėl kietawojimo jos reikatu. Lenku czion turi 6 draugystes, 2 kapeliją, kuriu mokintojas Suwalckis esąs gabus muzikantas. Žmonės dirba angliaka- syklose. Hotelu lenku ir lietuwiu yra į 30, kromu 15. Len- kai turi ir sawo moksluotę prie bažnyczios. Lietuwiu ko ne wisi yra ukosai, wienok rinkumams atėjus jie neisteigė sawo politykiszkos partijos. Nesenai 7 lietuwiai susieję tarėsi uždėti szdaroytina kromą, jie laukia, kad prie ju daugiaus žimontu prisideta. Žmonės czion kuningu nelabai priboja. Tarp lietuwiu Butkewyczius ir Sasnauckas regisi yra bugocziausius.

PITSTON Pa. Czion lietuwiai gražiai gywena, tiktai gailu, kad jie yra sulindę į kaszeng 2 karezwaminiku ir 1 kromininko, ir ką tie jiems pasako, t. ir klauso. Dėlto yra sunku ten darbinukams dėl sawęs ką gero padaryti, kada wadowai ju tik sawo uandos žari.

WOKETIJOJE socialistai per naujus metus Berlyne puskleidė tarp žimontu daugybę kurstancziu rasztu.

Prof. Geffcken, kuris apgawino isztraukas isz cėsorians Fridrikio diewiniu kuningu, tapė paleistas isz newalės ir prawatame reikale tapė apstabytu. Nosis B. smarkiau!

PRANCUZIOJE rewolucijoneriai iszdawė manifestą, kad 1889 m. nauja kommuua iszgydysiant ligas Prancuzijos **ARIJOJE** redaktorius Harfangton tapė ant pusės metu in kalėjimą apsudytas už apgawinimą rasztu apie uždranstą szakę ariną Tautiszkos Lygos. Ir daugelis kitu nekultu žimontu szia dieu. kolunja i newalę. Anglija dėl Arijos yra lygna kaip Maskolja dėl Lietawos.

MASKOLJA. Sako, kad carus po nelaimės pas Borki mislyjes per itekmę sawo puezios duoti konstituciją. Kad tai butu teisybė!

SERBIJOJE pasiliko priimta nauja konstitucija. Kara- lus Mihui iszdawė amnestiją, kuri iszwalnius 1000 snimniu.

AUSTRIJOJE susitrinkę socialistu dēlegatai i Hanfeld sutarė suwienyti wisas kuopas socialistu i wieną susiwe- nyjimą.

Užmokėjo už L. Balsą: P. Jonaitis, A. Pajaujis, M. Totoris, S. Wencius, St. Krngelis po \$ 2; S. Martynaitis J. Zukauskas; J. Raucziulis po \$ 1.

Brolai! mokekite už L. Balsą ant nauju metu! Pajieszkau Petro Mutusewycziaus, kuris gyweno ilg- kai Indjanoje, jeigu kas žinotu, kur jis dabar yra, prasz- mos yra duoti ž nią man po adresu: Petras Žiurys, Gil- berton Pa.

MAINIERIU RESTAURACIJA
WM. VEALE, PROP'R.
ANT KAMPO OAK IR MAIN ULYCZIU.
Puiki wieta dėl atsirzwiežinimo ir užsikandimo. Geriau- sias alus, porteris ir austerės. Paikus biljardas

LIETUWISZKAS SALUNAS
JURGIO MALISZAUCKO.
ANT KAMPO JARDIN IR COAL ULYCZIU.
Geriansius alus kaip wisauw mēste ir užkandys be pinigų: silkiu, preccelu ir tt. Gardus gėtimas ir wieta dėl užėjimo dėl wyrų ir moterių. Jei kas kokios rodos trokszta, gaus geriausią pas manę. Geriausi cigari. Ateikite!

Joseph S. Whitehouse

ADWOKATAS

RAISO NAMUOSE, E. Centre St. Shenandoah.

MAX REESE,

21 SOUTH MAIN ST. SHENANDOAH PA
Wisatinis AGENTAS dėl Hamburgo ir Brėmės garlainwinu kompanijū; liwakortės už pigiausią prekę. Taip-gi siun-
cziu pinigus i Emciją, o tu daug rublu už mažai do-
rėlu. Užeikite pas manę, o nempsigausite.

KRIAUCZISZKAS KROMAS JONO MIEŁDAŽIO.

Darau uniformas ir kitokias drapanas wisokiom madom.
prekią (ezienia) yra nderinama: drapanos ant orlerio
Drangyseziū drapanas galima gauti wisokios mados. Wis-
aptaisas yra padaromas geriausiai.

6 E. CENTRE ST. SHENANDOAH Pa.

JOKUBO NOLL

SALUNAS IR RESTAURACIJA,
geriausias porteris wisame mēste.

Lyvon pasus ats wisnet szwieziausias yrapanodama,
Knights of Labor cigaru wisamet yra prilaiKOMI. Užeikite
o jus wisumet gausite DIDZIAUSIA stiklią alaus už 5 cen-
tus pas prietelu lietuwininku JOKUBA NOLL,
19 N. MAIN ST. SHENANDOAH PA.

PENNSYLVANIJOS GELEZINKELIS. SZAKOS SCHUYLKILL.

I Wigan, Gilberton, Frackville 6.00, 9.15 pr. p., 4.10 po p.
Nedėldieniais 9.40 pr. p. ir 3.10 po p.
I Pottsville 6.00, 9.15 pr. p. ir 4.10 po p.
Nedėldieniais 9.40 pr. p. ir 3.10 po p.
I Reading 6.00, 9.15 pr. p. ir 4.10 po p.
Nedėldieniais 9.45 pr. p. ir 3.10 po p.
I Pottsville, Phoenixville, Norristown ir Philadelphia (stotė
Broad St.) 6.00, 9.15 pr. p. ir 4.10 po p. sziočia diena.
Isz Frackville i Shenandoah 10.34 pr. p. 12.11, 7.40, 10.03
po p. Nedėlomis 11.13 pr. p. ir 4.53 po p.
Isz Pottsville i Shenandoah 10.10, 11.45 pr. p. ir 7.15, 9.30
po p. Nedėldieniais 10.40 pr. p. ir 4.20 po p.
Isz Phila. (Broad ul. stotė) i Pottsville ir Shenandoah 6.05,
8.35 pr. p. ir 4.10 po p. Nedėloje 9.23 pr. p.
I New York 3.20, 4.05, 4.40, 5.35, 6.50, 7.30, 8.20, 8.30, 9.40,
11.00, 11.15 pr. p. (limited express 1.14 ir 4.50 po p.) 12.49,
2.30, 3.20, 4.5, 6, 6.35, 7.12, 8.12 po p. ir 12.01 nakezia.
Nedėloje 3.20, 4.05, 4.35, 8.30, 9.40 pr. p., 12.49, 3.20
(limited 4.50, 5.28, 6.35, 7.12, 8.12 po p. ir 12.01.
Baltimore ir Washington, 12.25, 3.56, 7.20, 9.10, 10.20,
11.18 pr. p. (12.35 lim. express), 4.02, 4.30, 5.42 (limited
express) 6.57 po p. Tiktai i Baltimore 2.02, 5.08, 10.40 po
p. Nedėloje 12.25, 3.50, 7.20, 9.10, pr. p. ir 11.18 [5.42
limited) 6.57 po p. I Baltimore 5.08 ir 10.40 po p.
I Pitsburg 11.20 pr. p. kasdien ir 10.20 po p. sziočia d.
Isz Sunbury i Williamsport, Elmira, Canandaigua, Ro-
chester, Buffalo ir Niagara Falls 5.10 pr. p. ir 12.52 sziočia
diena. I Watkins 5.30 sziočia diena. I Kane 12.52 po p.
CHAS. E. PUGH, Gen. Manager. J. R. Wood, Gen P. Ag.

Bramm & Waulinger

ADWOKATAI POTTSVILLE PA.

C. H. BOSSLER

W. COAL UL. SHENANDOAH PA

Netoli no Main ulyczios, Namuose Freyney.
Parduodu geriausią ir szwieziausią mėsą: jautienę, kia-
lienę ir tt., taip-gi puddingę, desznas ir t. t. Brolai lietu-
wininkai ateikite i mano mesos kromę pirkti. Wiskas už
pigiausią prekę parsiduodu.

PIRKKITE WISOKIAS LIEKARSTAS

Baltojo Arelo Aptiekoje

DELES, PLESTRUS,
PILES, LINIMENTUS,
SPIRITUS, KAMPARUS,

ALKOHOLĮ ir wisokias kitokias Liekarstas.

Tęmk ant BALTOJO ARELO.

KIRLIN'S DRUG STORE.

Nemuose Fergusono Hotelo.

DR. RICHTERIO PAIN EXPELLERIS

garsi prusiszka namu liekarsta turi buti taikma
zoposte kožname name, kožnoje giminėje, kaipo
geriausia pagelba no REUMATIZMO, podagros,
persiszaldymu, nerwiszkų ligu, paralyžiu, iszsi-
narinimu, szirdies ligu, dantu skaudėjimo ir pit-
wo ligu, patrukimo, kosulo ir kitu ligu.

Nėra geresnės liekarstos per Kappelleri.

Dabok gerai ant musu kupezystės ženktu „Rau-
dono Jkaro“ ir nepirkk be jo!

F. AD. RICHTER & CO,

310 Broadway, New York.

PREKĖ UŽ BONKĄ \$ 0.50.

DOWYDAS FAUST,

No. 120 South JARDIN ST., Shenandoah Pa.

yra wyriausias ir seniausias agentas dėl insipirkimo no ug-
nies ir dėl apsergėjimo gywaszio; reprezentawoja geriau-
sias ir didziausias kompanijas. Lietuwininkai norėdami
apsisergėti ant gywaszio ir no ugnies ateikite pas manę,
ir to nepasigalesite.

JOKUBO MATULO

KRAUTUWĖ WYNO, LIKIERIU, CIGARU.

Taip-gi atų parduodu kegemis.

Geriausias aretkas gausi gallonais ir kwortomis.
NORTH MAIN ST. SHENANDOAH PA.